

GÂNDIRE CRITICĂ

Scurt material/ghid care îi poate ajuta pe candidații la admitere pentru specializarea Psihologie (prof. univ. dr. psih. Cristian Vasile)

1. Tipuri de raționament

- Deducție: de la general la particular. Dacă premisa este adevărată, concluzia este neapărat adevărată.
- Inducție: de la particular la general. Concluziile sunt probabile, nu sigure.
- Abducție: cea mai plauzibilă explicație pe baza datelor disponibile.

2. Erori de raționament

- Ad hominem: atacul persoanei, nu al ideii.
- Apel la autoritate: acceptarea unei afirmații doar pentru că vine de la o persoană cu autoritate.
- Circularitate: concluzia este o reformulare a premisei.
- Falsă dilemă: prezentarea a două opțiuni ca singurele posibile.
- Apel la popularitate: „toată lumea crede, deci e adevărat”.
- Slippery slope (panta alunecoasă): presupunerea că un pas va duce inevitabil la un lanț de evenimente negative.
- Apel la ignoranță: considerarea unei afirmații ca adevărată doar pentru că nu s-a demonstrat contrariul.

3. Biasuri cognitive

- Biasul de confirmare: căutarea și interpretarea informației în favoarea credinței proprii.
- Biasul de recență: supraevaluarea informațiilor recente.
- Biasul de familiaritate: considerarea familiarului ca fiind corect.
- Biasul de selecție: alegerea doar a unor date convenabile.
- Biasul retrospectiv („știam că o să se întâmple”): percepția eronată a predicției unui eveniment după ce s-a produs.

4. Evaluarea surselor

- Relevanță: este legată direct de subiectul analizat?
- Fiabilitate: autorul este o autoritate în domeniu? Sursa este verificată?
- Actualitate: cât de recentă este informația?
- Obiectivitate: există un punct de vedere părtinitor?

5. Elemente ale argumentului

- Premisa: baza raționamentului, ceea ce susține concluzia.
- Concluzia: rezultatul logic al premiselor.
- Inferență: legătura dintre premise și concluzie.
- Validitate: dacă premisele sunt adevărate, concluzia trebuie să fie adevărată.
- Soliditate: argument valid cu premise adevărate.

Mic dicționar de gândire critică

- Modus ponens – raționament valid de forma: dacă P implică Q, iar P este adevărat, atunci Q este adevărat. Exemplu: Dacă plouă, strada se udă. Plouă. Deci strada se udă.
- Modus tollens – raționament valid de forma: dacă P implică Q, iar Q este fals, atunci P este fals. Exemplu: Dacă dispozitivul e defect, nu pornește. Dispozitivul pornește. Deci nu e defect.
- Afirmarea consecventului – eroare logică: dacă P implică Q, iar Q este adevărat, se concluzionează greșit că P este adevărat. Exemplu: Dacă textul e clar, poate fi înțeles. Textul poate fi înțeles. Deci e clar.
- Negarea antecedentului – eroare logică: dacă P implică Q, iar P este fals, se concluzionează greșit că Q este fals. Exemplu: Dacă învăț, promovez. Nu învăț. Deci nu promovez.

- Condiție necesară – ceva fără de care un lucru nu se poate produce. Exemplu: înscrierea este necesară pentru a participa la examen.
- Condiție suficientă – ceva care, dacă este prezent, garantează producerea unui lucru. Exemplu: dacă obții punctajul cerut, ești admis.
- Apelul la ignoranță – eroarea de a considera că ceva este adevărat doar pentru că nu s-a demonstrat că este fals.
- Generalizarea pripită – concluzie largă trasă din prea puține exemple.
- Falsa dilemă – prezentarea unei situații ca și cum ar exista doar două opțiuni, deși pot exista mai multe.
- Omul de paie – deformarea poziției celuilalt pentru a o combate mai ușor.
- Ad hominem – atacarea persoanei în locul argumentului.
- Argument circular – concluzia este folosită, direct sau indirect, ca dovadă pentru ea însăși.
- Corelație vs cauzalitate – faptul că două lucruri apar împreună nu înseamnă automat că unul îl produce pe celălalt.
- Contraexemplu – un caz care arată că o afirmație universală nu este adevărată.
- Sarcina probei – cel care face o afirmație trebuie să aducă dovezi pentru ea.

Gândirea critică nu înseamnă să contrazici totul, ci să întrebi: „Rezultă cu adevărat concluzia din premise?”